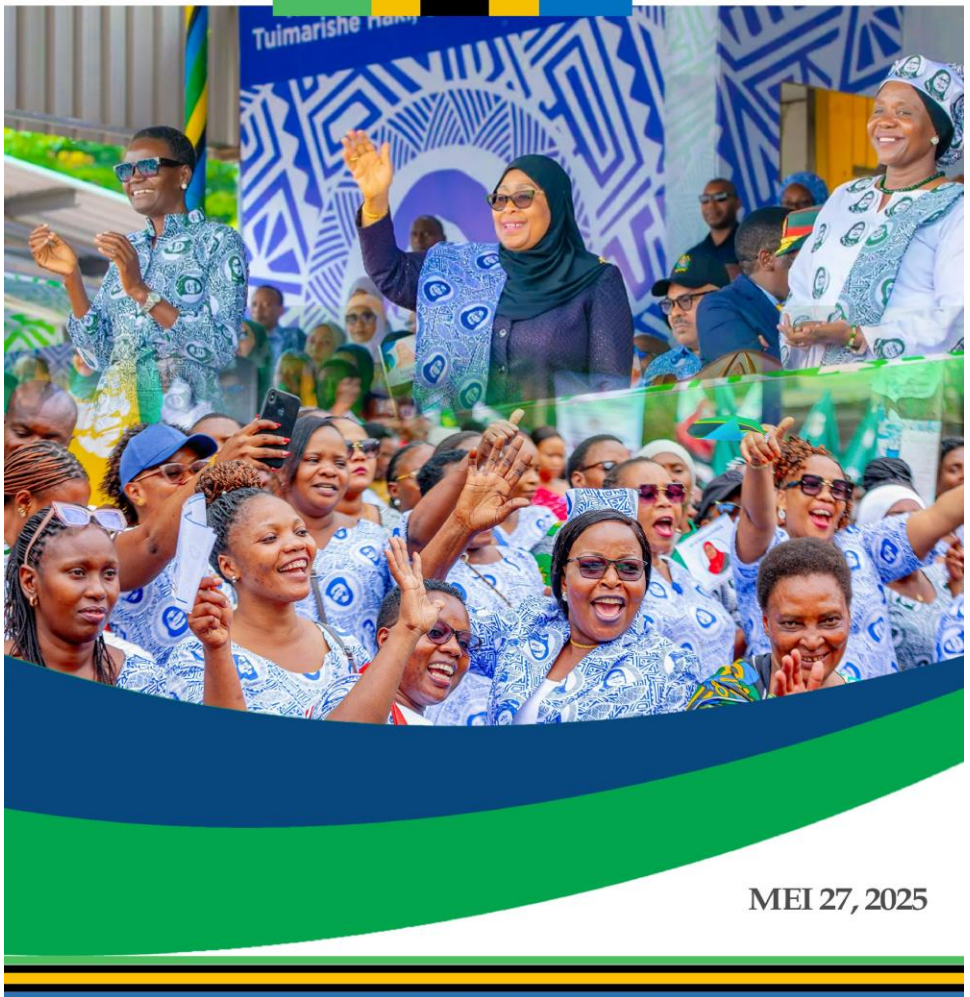

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

**HOTUBA YA WAZIRI WA MAENDELEO YA JAMII,
JINSIA, WANAWAKE NA MAKUNDI MAALUM,
MHE. DKT. DOROTHY GWAJIMA (MB) KUHUSU
MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA
FEDHA KWA MWAKA 2025/2026**

MEI 27, 2025

**HOTUBA YA WAZIRI WA MAENDELEO YA JAMII,
JINSIA, WANAWAKE NA MAKUNDI MAALUM,
MHE. DKT. DOROTHY GWAJIMA (MB) KUHUSU
MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA
FEDHA KWA MWAKA 2025/2026**

MHE. DKT. DOROTHY GWAJIMA(Mb)
WAZIRI WA MAENDELEO YA JAMII, JINSIA,
WANAWAKE NA MAKUNDI MAALUM

MHE. MWANAIID ALI KHAMIS(Mb)
NAIBU WAZIRI WA MAENDELEO YA JAMII,
JINSIA, WANAWAKE NA MAKUNDI MAALUM

DKT. JOHN JINGU
KATIBU MKUU WIZARA YA MAENDELEO YA JAMII,
JINSIA, WANAWAKE NA MAKUNDI MAALUM

WAKILI AMON MPANJU
NAIBU KATIBU MKUU – MAENDELEO
YA JAMII NA MAKUNDI MAALUM

BI. FELISTER MDEMU
NAIBU KATIBU MKUU – MAENDELEO
YA JINSIA NA WANAWAKE

Waziri wa Maendeleo ya Jamii Jinsia Wanawake na Makundi Maalum Mhe. Dkt. Dorothy Gwajima (Mb) akionesha Mwongozo wa Uundaji na Uratibu wa Majukwaa ya Uwezeshaji Wanawake Kiuchumi, toleo la mwaka 2024.

Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Mhe. Dkt. Philip Isdor Mpango akihutubia katika Kongamano la Wanawake Kanda ya Magharibi lililoongozwa na mada isemayo Mchango na Ushiriki wa Wanawake katika Matumizi ya Nishati Safi na Utunzaji wa Mazingira. Kongamano hilo lilifanyika Mkoani Kigoma tarehe 03/03/2025 kuelekea Maadhimisho ya Kimataifa ya Siku ya Wanawake kwa mwaka 2025.

Spika wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Rais wa Umoja wa Mabunge Duniani Mhe. Dkt. Tulia Ackson akihutubia katika Kongamano la Wanawake Kanda ya Nyanda za Juu Kusini lililoongozwa na mada isemayo Maendeleo ya Wanawake katika Biashara na Mchango wa Wanaume katika Miaka 30 ya Beijing. Kongamano hilo lilifanyika Mkoani Mbeya tarehe 05/03/2025 kuelekea Maadhimisho ya Kimataifa ya Siku ya Wanawake kwa mwaka 2025.

**HOTUBA YA WAZIRI WA MAENDELEO YA JAMII,
JINSIA, WANAWAKE NA MAKUNDI MAALUM,
MHE. DKT. DOROTHY GWAJIMA (MB), KUHUSU
MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA
FEDHA KWA MWAKA 2025/26.**

A. UTANGULIZI

1. Mheshimiwa Spika, kufuatia taarifa iliyowasilishwa na Mwenyekiti wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Ustawi na Maendeleo ya Jamii ndani ya Bunge lako Tukufu, ambayo imechambua Bajeti ya Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wanawake na Makundi Maalum, ninaomba kutoa hoja kwamba sasa Bunge lako likubali kupokea na kujadili Taarifa ya Utekelezaji wa Mpango na Bajeti ya Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wanawake na Makundi Maalum **(Fungu 53)** kwa mwaka 2024/25 na Vipaumbele vya Wizara kwa mwaka 2025/26. Aidha, ninaliomba Bunge lako Tukufu likubali kupitisha Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Kawaida pamoja na Miradi ya Maendeleo ya Wizara kwa mwaka 2025/26.

2. Mheshimiwa Spika, awali ya yote napenda kumshukuru Mwenyezi Mungu kwa kunijalia afya njema na kuniwezesha kusimama mbele ya Bunge lako Tukufu leo ili kuwasilisha hotuba yangu. Pia, nitumie fursa hii kumshukuru sana **Mheshimiwa Dkt.**

Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, kuendelea kutuongoza vyema kwa mafanikio makubwa katika nyanja mbalimbali kwa kipindi hiki cha miaka minne (4) ya uongozi wake. Kipekee niendeleo kumshukuru Mheshimiwa Rais kwa kuendelea kuniamini kuiongoza Wizara hii. Natambua kuwa Mheshimiwa Rais ana matarajio makubwa ya kuona hali ya usawa wa kijinsia hapa nchini inaimarika na utoaji wa huduma za ustawi wa jamii, maendeleo ya jamii na uwezeshwaji kiuchumi kwa makundi maalum unafanyika kwa kasi kubwa na ufanisi. Ninaahidi kwamba Wizara itaendelea kutimiza majukumu yake kwa weledi mkubwa ili kuhakikisha kwamba matarajio yake yanafikiwa kikamilifu.

3. Mheshimiwa Spika, napenda kumpongeza **Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan** kwa kuteuliwa kuwa Mgombea wa nafasi ya Urais kupitia Chama cha Mapinduzi katika Uchaguzi Mkuu unaotarajiwa kufanyika Oktoba, 2025. Aidha, ninapenda pia kumpongeza **Mheshimiwa Balozi Dkt. Emmanuel John Nchimbi**, kwa kuteuliwa kuwa Mgombea Mwenza wa Mgombea wa Kiti cha Urais kupitia Chama cha Mapinduzi. Tunawaomba mafanikio makubwa katika Uchaguzi Mkuu mwaka huu.

4. Mheshimiwa Spika, pia, ninapenda kumpongeza na kumshukuru **Mheshimiwa Dkt. Philip Isdor**

Mpango, Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ambaye ni Mwenyekiti wa Kamati ya Baraza la Mawaziri ya Maendeleo ya Jamii kwa kuendelea kuwa mstari wa mbele katika jitihada za kuboresha huduma za maendeleo na ustawi wa jamii, kuhimiza usawa wa kijinsia, kutambua na kuratibu makundi maalum wakiwemo wafanyabiashara ndogondogo, uwezesaji wanawake kiuchumi pamoja na kuzingatia haki za wazee, wanawake, wanaume na watoto katika jamii. Hivyo, Wizara yangu itaendelea kutekeleza kikamilifu maelekezo anayoyatoa.

5. Mheshimiwa Spika, nitumie fursa hii kumshukuru **Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb.)**, Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na **Mheshimiwa Dkt. Doto Mashaka Biteko (Mb.)**, Naibu Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Waziri wa Nishati kwa uongozi wao mahiri uliowezesha kuleta tija na ufanisi katika utendaji na kuimarisha huduma zinazotolewa katika Sekta ya Maendeleo na Ustawi wa Jamii. Aidha, ninampongeza Mheshimiwa Waziri Mkuu kwa hotuba yake aliyoivasilisha kwenye Bunge lako Tukufu tarehe 09 Aprili, 2025 ambayo imetoa mwelekeo wa majukumu yatakayotekelezwa na Serikali katika mwaka 2025/26.

6. Mheshimiwa Spika, ninapenda kukupongeza wewe binafsi, Spika wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Rais wa Umoja wa

Mabunge Duniani kwa uongozi wako wenye weledi na uliotukuka katika kuliongoza Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Aidha, ninampongeza **Mheshimiwa Mussa Azzan Zungu (Mb.)**, Naibu Spika wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa uchapakazi wake mahiri.

7. Mheshimiwa Spika, vilevile, ninawapongeza Wenyeviti wa Bunge, Mheshimiwa Dkt. Joseph Kizito Mhagama (Mb.), Mheshimiwa Deodatus Philip Mwanyika (Mb.), na Mheshimiwa Najma Murtaza Giga (Mb.) kwa umakini wao katika kusaidia kuongoza Vikao vya Bunge

8. Mheshimiwa Spika, kipekee ninamshukuru na kumpongeza **Mheshimiwa Mwanaidi Ali Khamis (Mb.)**, Naibu Waziri wa Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wanawake na Makundi Maalum kwa ushirikiano mkubwa anaonipa katika kutekeleza majukumu yangu ya kila siku.

9. Mheshimiwa Spika, kipekee ninapenda kuwashukuru Wajumbe wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Ustawi na Maendeleo ya Jamii, chini ya **Mwenyekiti Mheshimiwa Fatma Hassan Toufiq (Mb.)** na **Makamu wake, Mheshimiwa Riziki Said Lulida (Mb.)** kwa ushauri na maelekezo waliyoyatoa wakati wa maandalizi ya Bajeti hii. Vilevile, ninawashukuru Waheshimiwa Wabunge wote kwa

ushirikiano mzuri wanaotupatia wenye lengo la kuboresha huduma za maendeleo na ustawi wa jamii.

10. Mheshimiwa Spika, ninapenda kuwashukuru Mawaziri wenzangu kwa ushirikiano wanaonipatia ambao unaiwezesha Wizara yangu kuendelea kuimarisha na kuboresha utoaji wa huduma za ustawi wa jamii na maendeleo ya jamii.

11. Mheshimiwa Spika, nitumie nafasi hii, kumshukuru **Mheshimiwa Angellah Kairuki (Mb.)** ambaye ni Mwenyekiti wa Kamati ya Ushauri ya Utekelezaji wa Ahadi za nchi katika Jukwaa la Kizazi Chenye Usawa. Chini ya uenyekiti wake, Kamati imeweza kusimamia utekelezaji wa Programu ya Kizazi Chenye Usawa.

12. Mheshimiwa Spika, napenda kuchukua nafasi hii kumpongeza kwa dhati Profesa Mohammed Yakoub Janabi kwa kuchaguliwa kuwa Mkurugenzi wa Shirika la Afya Duniani (WHO) Kanda ya Afrika. Kuchaguliwa kwake ni ushahidi wa heshima kubwa sana kwa nchi yetu na kuonesha kutambulika kwa michango ya wataalam wetu katika kuimarisha Sekta ya Afya Barani Afrika na Dunia kwa ujumla.

13. Mheshimiwa Spika, tarehe 27 Novemba, 2024 Taifa letu lilimpoteza **Mheshimiwa Dkt. Faustine Engelbert Ndugulile (Mb.),** aliyekuwa Mkurugenzi Mteule wa Shirika la Afya Duniani (WHO) Kanda ya

Afrika na Mbunge wa Jimbo la Kigamboni. Aidha, tarehe 07 Mei, 2025 Taifa lilipata msiba mwingine mzito kwa kumpoteza **Mheshimiwa David Cleopa Msuya** aliyekuwa **Makamu wa Kwanza wa Rais na Waziri Mkuu Mstaafu.** Kwa masikitiko makubwa naungana na Wabunge wenzangu kutoa pole kwa **Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania,** familia za marehemu, ndugu, jamaa, marafiki na watanzania wote kwa ujumla kwa kuondokewa na viongozi hawa. Tunaomba Mwenyezi Mungu azilaze roho za marehemu mahali pema peponi, Amina.

14. Mheshimiwa Spika, baada ya kutoa maelezo ya awali, ninapenda sasa kutoa maelezo kuhusu utekelezaji wa Mpango na Bajeti ya Wizara kwa mwaka 2024/25, Mpango na Makadirio ya Mapato na Matumizi pamoja na Maombi ya Fedha kwa ajili ya kutekeleza Vipaumbele vya Wizara kwa Mwaka 2025/26.

B. MAPITIO YA UTEKELEZAJI WA MPANGO NA BAJETI YA WIZARA KWA MWAKA 2024/25.

15- Mheshimiwa Spika, Wizara imeendelea kutekeleza majukumu yake kwa kuzingatia Sera, Sheria Mipango, Mikataba na Makubaliano ya

Kimataifa na Kitaifa yenye lengo la kuimarisha utoaji wa Huduma za Maendeleo na Ustawi wa Jamii nchini.

16- Mheshimiwa Spika, katika kuboresha utoaji wa huduma za ustawi na maendeleo ya jamii mwaka 2024/25, Wizara ilipanga kutekeleza Vipaumbele vifuatavyo:

- i) Kukuza ari ya jamii kushiriki katika kupanga na kutekeleza miradi ya maendeleo iliyoibuliwa Ngazi ya Msingi;
- ii) Kuratibu afua za kukuza usawa wa kijinsia na kutokomeza vitendo vya ukatili, uwezeshaji wanawake kiuchumi, upatikanaji wa haki, ulinzi na malezi chanya ya watoto;
- iii) Kuratibu na kuimarisha utoaji wa huduma za msingi za ustawi wa jamii;
- iv) Kutambua, kuratibu na kuendeleza Makundi Maalum wakiwemo Wafanyabiashara Ndogondogo;
- v) Kuboresha mazingira ya kufundishia na kujifunzia katika Taasisi na Vyuo vya Ustawi na Maendeleo ya Jamii; na
- vi) Kuimarisha ushiriki na mchango wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali katika Maendeleo ya Taifa.

Kuhusu Mapato na Matumizi ya Fedha za Wizara (Fungu 53)

17- Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2024/25, Wizara ilipanga kukusanya kiasi cha **Shilingi za Kitanzania 7,040,129,000** kwa mchanganuo kama unavyoonekana kwenye jedwali na 1 kwenye hotuba yangu. Hadi kufikia mwezi Machi 2025, Wizara imefanikiwa kukusanya kiasi cha **Shilingi 3,523,597,415** sawa na asilimia 50 ya makadirio ya mapato.

18- Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2024/25, Wizara iliidhinishiwa na Bunge **Shilingi 67,905,259,000.00**. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 47,487,079,000.00** ni bajeti ya Matumizi ya Kawaida na **Shilingi 20,418,180,000.00** ni kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo. Kati ya fedha za Matumizi ya Kawaida, **Shilingi 25,836,653,000.00** ni fedha za Matumizi Mengineyo na **Shilingi 21,650,426,000.00** ni Mishahara. Aidha, kati ya fedha za maendeleo kiasi cha **Shilingi 18,025,673,000.00** ni fedha za ndani na **Shilingi 2,392,507,000.00** ni fedha za nje.

19- Mheshimiwa Spika, hadi kufikia mwezi Aprili 2025, Wizara imepokea jumla ya **Shilingi 35,206,488,106.00** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida sawa na asilimia 74.1. Kati ya Fedha zilizopokelewa, **Shilingi 18,891,954,036.00** ni Matumizi Mengineyo na **Shilingi 16,314,534,070.00** ni Mishahara. Pia, Wizara

imepokea Fedha za Maendeleo **Shilingi 12,525,746,891.00** sawa na asilimia 61.4. ambapo, **Shilingi 11,840,673,000** ni Fedha za Ndani na **Shilingi 685,073,891** ni Fedha za Nje kama ilivyooneshwa katika **Jedwali Na. 2.**

C. UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU YA WIZARA (FUNGU 53)

20- Mheshimiwa Spika, katika kutekeleza Vipaumbele vya Bajeti kwa Mwaka 2024/25, Wizara kwa kushirikiana na Taasisi zake pamoja na Wadau mbalimbali imetekeleza yafuatayo: -

ENEO LA 1: MAENDELEO YA JAMII.

21- Mheshimiwa Spika, Sekta ya Maendeleo ya Jamii ni mtambuka na ina jukumu kubwa la kufanya mageuzi ya kifikra na mitazamo ya jamii na kuifanya jamii kuwa kitovu cha maendeleo. Sekta hiyo inawajibika katika kuhamasisha na kuamsha ari ya wananchi kushiriki kikamilifu katika kujiletea maendeleo yao wenyewe na jamii kwa ujumla. Sekta hii ni kitovu muhimu katika ushirikishwaji wa jamii na wadau na kwa msingi huo, ina mchango wa kipekee katika mafanikio ya sekta mbalimbali.

22- Mheshimiwa Spika, Wizara imeendelea kuratibu utekelezaji wa Mpango wa Taifa wa Kuhamasisha na Kusimamia Maendeleo katika Ngazi ya Msingi (2022/23 – 2025/26) ambao unalenga kuwawezesha wananchi kuwa kitovu cha maendeleo na kuchochea mageuzi ya kifikra, mtazamo na kiutendaji kwa timu ya wataalam ngazi ya msingi ili kuboresha utendaji na utoaji wa huduma kwa wananchi.

23- Mheshimiwa Spika, Wizara kwa kushirikiana na Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa (OR-TAMISEMI) imeendelea kuamsha ari ya jamii kushiriki katika kutekeleza miradi mbalimbali ya maendeleo kwenye Mikoa 26 ya Tanzania Bara kupitia Maafisa Maendeleo ya Jamii ambapo, wamehamasisha utekelezaji wa jumla ya miradi **31,802**.

24- Mheshimiwa Spika, mila na desturi ni muhimu katika maendeleo na ustawi wa jamii yoyote. Hata hivyo, jamii yetu ni miongoni mwa jamii zinazokabiliwa na changamoto ya kuongezeka kwa kasi ya mmomonyoko wa maadili. Aidha, mila na desturi chanya zikitumika kwa ufanisi, zina uwezo mkubwa wa kudhibiti mmomonyoko wa maadili na kujenga taifa lenye maadili mema. Kwa kuzingatia hilo, Wizara iliandaa Kitini cha Uwezeshaji wa Majadiliano ya Mila na Desturi Ngazi ya Jamii cha Mwaka 2023.

25- Mheshimiwa Spika, Matumizi ya kitini hicho ni hatua ya utekelezaji wa Mwongozo wa Maadili na Utamaduni wa Mtanzania wa Mwaka 2022.

26- Mheshimiwa Spika, Jumla ya **Wananchi 20,211** wameshiriki mijadala hiyo katika Mikoa ya Mwanza, Mara na Tabora. **Wizara itaendelea kushirikiana na Wizara ya Habari, Utamaduni, Sanaa na Michezo pamoja na Wizara zote za kisekta katika kuhimiza uzingatiaji wa Mwongozo huo** wa Maadili na Utamaduni wa Mtanzania wa Mwaka 2022 pamoja na miongozo mingine ya kisekta, hatua ambayo itaongeza kasi ya jamii kuziishi mila na desturi chanya.

27- Mheshimiwa Spika, Wizara ina jukumu la kusimamia na kuratibu vyuo 8 vya Maendeleo ya Jamii nchini vya Ruaha, Rungemba, Uyole, Mlale, Monduli, Buhare na Vyuo vya Maendeleo ya Jamii Ufundi Mabughai na Misungwi.

ENEO LA 2: URATIBU NA USIMAMIZI WA SHUGHULI ZA KIUCHUMI KWA WAFANYABIASHARA NDOGONDOGO.

28- Mheshimiwa Spika, Wizara imeendelea kuratibu na kusimamia mipango ya kuwezesha na kuendeleza kiuchumi Makundi Maalum ya Wafanyabiashara Ndogondogo. Makundi hayo ni pamoja na wachuuzi wa bidhaa (Machinga);

mama na baba lishe; waendesha bodaboda na bajaji; wasusi; washonaji wa nguo; na wafanyabiashara ndogondogo wenye mauzo ghafi yasiyozidi Shilingi Milioni 4 kwa mwaka.

29- Mheshimiwa Spika, Wizara imesajili kwenye mfumo wa kidigitali wafanyabiashara ndogondogo **54,999** (Me 20,140 Ke 34,859) kwa kipindi cha Julai, 2024 hadi tarehe 08 Mei, 2025 na kufanya jumla ya wafanyabiashara ndogondogo waliosajiliwa kuwa **78,984** (Ke 50,283 Me 28,701). Kati ya hao, 28,287 sawa na asilimia 36 wamepatiwa vitambulisho vya kidigitali vinavyowawezesha kupata huduma za mikopo ya Serikali yenye masharti nafuu inayotolewa kupitia Benki ya NMB.

30- Mheshimiwa Spika, Wizara kwa kushirikiana na OR - TAMISEMI imeendelea kuratibu na kufuatilia maendeleo ya ujenzi wa Ofisi za Wafanyabiashara Ndogondogo katika ngazi ya Mikoa ambapo hadi kufikia Aprili 2025 mikoa 17 kati ya mikoa 26 imekamilisha ujenzi wa ofisi hizo na taarifa zaidi iko aya ya 42. Uwepo wa Ofisi hizo ni juhudi za **Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan**, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania katika kuwajengea mazingira mazuri wafanyabiashara hao katika kuratibu shughuli zao

kiuchumi ambapo alitoa kiasi cha **Shilingi Milioni 10** kwa kila mkoa mwaka 2022.

ENEO LA 3: HAKI NA MAENDELEO YA MTOTO.

31- Mheshimiwa Spika, Wizara ina jukumu la kuratibu na kusimamia utoaji wa haki za msingi kwa mtoto.

32- Mheshimiwa Spika, Wizara imeendelea kuimarisha mifumo ya kisheria kwa kufanya marekebisho ya Sheria Tatu ambazo ni Sheria ya Mtoto, Sura ya 13, Sheria ya Makosa ya Kimtandao, Sura ya 443, na Sheria ya Msaada wa Kisheria, Sura ya 21. Marekebisho hayo yamelenga kuondoa upungufu unaojitokeza katika utekelezaji wa masharti katika sheria husika ili kuimarisha ulinzi na maslahi bora ya mtoto. Aidha, kupitia marekebisho hayo, adhabu dhidi ya vitendo vya ukatili.

33- Mheshimiwa Spika, Wizara iliratibu mafunzo kuhusu Sayansi ya Malezi, Makuzi na Maendeleo ya Awali ya Mtoto kwa Maafisa 281 ambapo kati ya hao 215 walitoka Mikoa na Halmashauri zote za Tanzania Bara. Lengo la mafunzo hayo lilikuwa ni kuimarisha uwezo katika kusimamia na kuratibu Programu Jumuishi ya Taifa ya Malezi, Makuzi na Maendeleo ya Awali ya Mtoto (PJT-MMMAM 2021/22 - 2025/26). Aidha, Wizara imetoa mafunzo ya MMMAM kwa Waandishi wa Habari 26 kutoka katika kila Mkoa ambao ni Vinara katika kutoa

taarifa za MMMAM ili kuimarisha utoaji wa elimu ya MMMAM katika jamii.

34- Mheshimiwa Spika, Wizara imeratibu na kusimamia Kampeni ya Taifa ya Usalama wa Mtoto Mtandaoni (Child Online Protection - COP) katika Mikoa 26 ya Tanzania Bara. Kampeni ilikuwa na lengo la kuelimisha Wazazi au Walezi na Watoto wenyewe kuhusu Usalama wa Mtoto anapokuwa anatumia mitandao. Kampeni ya Usalama wa Mtoto Mtandaoni iliambatana na Mafunzo ya Wawezeshaji 516 kutoka ngazi za Mikoa yote 26 ya Tanzania Bara. Aidha, Wazazi au Walezi 821,098 walifikwa na kampeni hiyo; na Wanafunzi 786,901 kutoka Shule za Msingi na Sekondari walipata elimu ya usalama wakati wa kutumia mitandao. Wizara imeunda Kamati ya Taifa ya Ushauri ya Usalama wa Mtoto Mtandaoni kwa lengo la kutoa ushauri wa kitaalam kuhusu afua sahihi za ulinzi na usalama wa mtoto mtandaoni.

ENEO LA 4: HUDUMA ZA USTAWI WA JAMII.

35- Mheshimiwa Spika, Wizara imeendelea kuboresha huduma za ustawi wa jamii kwa mtu binafsi, familia na makundi mbalimbali katika jamii kwa lengo la kuzuia matatizo na kutatua athari zinazotokana na changamoto mbalimbali.

36- Mheshimiwa Spika, Wizara ilifanya mapitio ya Sera ya Taifa ya Wazee ya mwaka 2003 ili kuimarisha upatikanaji wa huduma za matunzo, ulinzi, ushiriki wa wazee kwenye vyombo vya maamuzi katika jamii na taasisi mbalimbali. Sera hiyo iliidhinishwa na Baraza la Mawaziri tarehe 7 Oktoba, 2024.

37- Mheshimiwa Spika, Wizara kwa kushirikiana na OR-TAMISEMI na Wizara ya Afya ilifanya utambuzi wa Wazee na Wasiojiweza **4,975,473** (Wanaume 2,293,263 na Wanawake 2,682,210) na kutoa huduma za kiustawi katika Mikoa 26 kufikia Aprili 2025. Kati ya hao, Wazee na Wasiojiweza **2,199,588** (Wanaume 1,010,076 na Wanawake 1,189,512) wamepatiwa Vitambulisho kwa ajili ya Msamaha wa Matibabu na Bima ya Afya kwa ajili ya kugharamia matibabu.

38- Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha Julai 2024 hadi Aprili 2025, jumla ya Watoto 10,782 (Me 6,108, Ke 4,674) wanaoishi na kufanya kazi mtaani waliokolewa kutoka kwenye mazingira hatarishi ya mtaani. Kati ya hao, Watoto 2,410 (Me 1,890, Ke 520) wameokolewa kupitia Kampeni Maalum inayoeendelea kwenye mikoa yote nchini iliyoanza rasmi tarehe 7 Aprili 2025 kuelekea Siku ya Kimataifa ya Watoto Waishio na Kufanya Kazi Mitaani iliyoanyika kwa mara ya kwanza Kitaifa Mkoani Mtwara.

39- Mheshimiwa Spika, Wizara imeshughulikia jumla ya Migogoro ya Ndoa 97,234 hadi kufikia Aprili, 2025 kupitia Kitengo cha Ustawi wa Jamii katika ngazi ya Halmashauri hadi Taifa ambapo, kati ya mashauri hayo mashauri 81,820 yalipatiwa ufumbuzi na mashauri 15,414 yalipelekwa mahakamani kwa hatua zaidi.

40- Mheshimiwa Spika, Wizara kwa kushirikiana na Wizara za kisekta pamoja na wadau imeendelea kuratibu huduma kwa manusura wa vitendo vya ukatili wa kijinsia na ukatili dhidi ya watoto. Katika kipindi cha Julai 2024 hadi Aprili 2025 jumla ya Manusura 19,717 waliripotiwa wakiwemo Watoto 7,278 (Me 1,373, Ke 5,905) na Watu Wazima 12,439 (Me 4,472, Ke 7,967) ambao, wote walipata huduma katika Madawati ya Jinsia na Watoto ya Polisi nchini.

41- Mheshimiwa Spika; kufuatia jitihada mbalimbali zinazofanywa na Serikali katika kupinga ukatili dhidi ya Wanawake na Watoto, **matokeo chanya yanaonekana** yakiwemo kupungua kwa vitendo vya ubakaji kutoka matukio 8,185 mwaka 2023 hadi matukio 7,670 mwaka 2024 ikiwa ni sawa na kupungua kwa asilimia 6.3. Matukio ya Ulawiti nayo yamepungua kutoka 2,382 mwaka 2023 hadi 1,930 mwaka 2024 sawa na kupungua kwa asilimia 19.

ENEO LA 5: MAENDELEO YA JINSIA NA UWEZESHAJI WANAWAKE.

42- Mheshimiwa Spika, Wizara katika kutekeleza Ajenda ya Usawa wa Kijinsia na Uwezeshaji Wanawake Kiuchumi inaratibu na kutekeleza programu na afua mbalimbali zenye lengo la kukuza usawa na kuimarisha wanawake na wasichana kushiriki katika nyanja zote za maendeleo.

43- Mheshimiwa Spika katika kuhakikisha kuwa, sekta ya umma na binafsi zinajumuisha na kuzingatia Masuala ya Jinsia kwenye Sera, Mipango na Bajeti, Wizara kwa kushirikiana na Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi imewajengea uwezo viongozi na watendaji wa ofisi hiyo kuhusu ujumuishaji wa masuala ya jinsia katika Ukaguzi wa Hesabu za Serikali ili, kuwa na taarifa ya kina ya Sekta zinavyozingatia na kutekeleza masuala ya jinsia nchini.

44- Mheshimiwa Spika, Katika jitihada za kukuza haki na usawa wa kiuchumi, Serikali inaendelea kutekeleza Programu ya Kitaifa ya Tanzania ya Kizazi Chenye Usawa 2021/2022 – 2025/2026 ambayo, inatekelezwa na wadau mbalimbali.

45- Mheshimiwa Spika, kwa Mara ya Kwanza Nchini, kuelekea Maadhimisho ya Kitaifa ya Siku ya Wanawake Duniani yaliyofanyika kuanzia tarehe 01 - 08 Machi, 2025, Wizara iliratibu Makongamano ya Kitaifa katika Kanda Saba (7) yaliyofunguliwa na Viongozi wa Kitaifa. Hii ni hatua kubwa katika kusogeza karibu zaidi na wananchi sauti ya wito wa wanawake kushiriki shughuli za maendeleo na mchango wao kusikika kwa sauti kubwa zaidi.

46- Mheshimiwa Spika, maadhimisho ya Kitaifa ya Siku ya Wanawake Duniani yalihusisha shughuli na huduma mbalimbali.

47- Mheshimiwa Spika, kilele cha maadhimisho ya Kitaifa ya Siku ya Wanawake Duniani kilichofanyika katika Uwanja wa Kumbukumbu ya Sheikh Amri Abeid Kaluta Mkoani Arusha Tarehe 8 Machi, 2025. Mgeni rasmi alikuwa **Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassani,** Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

48- Mheshimiwa Spika, Serikali inatoa shukrani kwa Wadau wote waliofanikisha maadhimisho hayo. Shukrani ziende kwa wajumbe wote wa kamati ya Kitaifa ya uratibu wa maadhimisho wakiongozwa na Bi. Sarah Masasi, Mwenyekiti wa Kamati na Mlezi wa Chama cha Wanawake Wachimbaji Wadogo wa Madini (TAWOMA).

49- Mheshimiwa Spika, Wizara katika kuendelea kuimarisha Uwezeshaji Wanawake Kiuchumi, ilifanya maboresho ya Mwongozo wa Uundaji na Uratibu wa Majukwaa ya Uwezeshaji Wanawake Kiuchumi wa mwaka 2022 ili uweze kukidhi matakwa ya sasa. Hadi kufikia Aprili 2025, Wizara imewapatia mafunzo Viongozi na Waratibu wa Jukwaa katika mikoa 26 ili waweze kueneza na kufanya uhuishaji wa Majukwaa kulingana na Mwongozo huu mpya. Aidha, Wizara imeunda Kamati ya Kitaifa ya Uhamasishaji wa Uundwaji wa Majukwaa inayoongozwa na Mwenyekiti Bi. Lilian Mtali Mkurugenzi wa Masoko wa Benki ya Taifa ya Biashara (TCB) na Mlezi wake Dkt, Judith Mhina kutoka Sekta Binafsi. Kamati hii ni ushirikiano kati ya Serikali na Sekta Binafsi ambapo, imekuja na Kampeni ya kuongeza kasi ya Uundwaji wa Vikundi na Majukwaa ya Uwezeshaji Wanawake Kiuchumi yenye Kauli Mbiu ya **Wanawake “Inuka–Imarika–Tusua Kiuchumi” itakayotekelezwa kwa miaka 5 kuanzia mwaka 2025.**

50- Mheshimiwa Spika, Wizara iliratibu uandaaji wa Mpango wa Kitaifa wa Ajenda ya Wanawake, Amani na Usalama unaotekelezwa katika kipindi cha mwaka 2024 hadi 2029 ambao, Tanzania imeridhia utekelezaji wake kupitia Azimio Na. 1325 la Umoja wa Mataifa kuhusu Wanawake, Amani na Usalama. Utekelezaji wa mpango huo unaendelea kama ilivyoelezwa kwenye aya ya 114.

ENEO LA 6: URATIBU WA MASHIRIKA YASIYO YA KISERIKALI.

51- Mheshimiwa Spika, usajili, uratibu na ufuatiliaji wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali unatekelezwa kupitia Sheria ya Mashirika Yasiyo ya Kiserikali, Sura ya 56. Katika kipindi cha Julai 2024 hadi Aprili, 2025 Wizara imesajili Mashirika 1,202 hivyo kufanya jumla ya mashirika yote yaliyosajiliwa kufikia 10,717.

52- Mheshimiwa Spika, Serikali imejenga mfumo wa Kidigitali wa Utambuzi wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ambapo Mashirika yote yaliyosajiliwa yameunganishwa ili kuwawezesha wananchi kuyaona kupitia Simuwanja kiganjani kama ilivyoelezwa zaidi kwenye aya ya 133.

53-Mheshimiwa Spika, katika kuimarisha Uratibu wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali na Udhhibiti wa Masuala ya Mmomonyoko wa Maadili kupitia Mashirika Yasiyo ya Kiserikali, Wizara imeboresha Mwongozo wa Uratibu wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali wa Mwaka 2020 na kutoa Toleo la Pili la Mwongozo huo la Mwaka 2024 kama ilivyoelezwa kwenye aya ya 125-126).

54- Mheshimiwa Spika, Wizara kwa kushirikiana na Wizara ya Fedha, OR-TAMISEMI kupitia Wasajili Wasaidizi wa Mikoa na Halmashauri imefanya ufuatiliaji wa shughuli za Mashirika Yasiyo ya Kiserikali na

kuwasisitiza kutekeleza shughuli zao kwa mujibu wa Sheria, Kanuni na Taratibu zilizowekwa kama inavyosomeka kwenye aya ya 128.

55- Mheshimiwa Spika, Kupitia ufuatiliaji huo, ilibainika kuwa, miradi ya maendeleo inayotekelezwa na Mashirika hayo imezingatia vipaumbele vya kisekta na kuwa na manufaa kwa jamii (kama inavyosomeka kwenye aya ya 130).

56- Mheshimiwa Spika, kwa mwaka 2023/2024 Wizara iliandaa taarifa ya Mchango wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali ya mwaka 2023 kama ilivyoelezwa kwa kina kwenye aya ya 134-135. Taarifa ilionesha kuwa, jumla ya **Shilingi Trilioni 2.61** zilipokelewa na kutumika na Mashirika hayo katika utekelezaji wa miradi ya afua zilizoainishwa kwenye aya hizi.

57- Mheshimiwa Spika, manufaa yaliyopatikana kutokana na uendeshaji wa miradi mbalimbali ni pamoja na upatikanaji wa ajira za moja kwa moja 21,701 (Me 9,748 na Ke 11,953) wakiwemo Watanzania 21,582 na Wageni 119. Maelezo zaidi yako aya ya 135.

58- Mheshimiwa Spika, nachukua fursa hii kutoa shukrani zangu za dhati kwa **Mheshimiwa Dkt Samia Suluhu Hassan**, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa kuanzisha Tume ya Maboresho ya Kodi kwa ajili ya kupokea maoni na changamoto za kikodi ambapo, kwa mara ya kwanza Mashirika Yasiyo

ya Kiserikali yamepata fursa hii adhimu ya kuwasilisha maoni yao ya maboresho ya kikodi mbele ya Tume hiyo. Fursa hii inaonesha dhamira ya Serikali ya kuendelea kujenga mazingira wezeshi kwa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali.

ENEO LA 7: URATIBU WA MPANGO KAZI WA TAIFA WA KUTOKOMEZA UKATILI DHIDI YA WANAWAKE NA WATOTO (MTAKUWWA) (aya ya 145-150).

59- *Mheshimiwa Spika*, Wizara imeendelea kuratibu Mpango Kazi wa Taifa wa Kutokomeza Ukatili Dhidi ya Wanawake na Watoto Awamu ya Pili (MTAKUWWA – 2024/25 – 2028/29) wenye lengo la kuzuia na kutokomeza vitendo vya ukatili. Mpango wa Awamu ya Pili umeongeza mambo mapya kwa lengo la kuboresha uratibu na utekelezaji. Masuala yaliyoongezeka ni pamoja na: kuongezeka kwa Vyombo vya Usimamizi wa MTAKUWWA ikiwemo Kamati Elekezi ya Mawaziri Wakuu wa Mikoa na Wilaya kupitia Vikao vya Kamati za Ushauri za Mkoa na Wilaya kwa lengo la kupata msukumo wa kisera na kisiasa katika utekelezaji wa mpango huo ngazi zote; pia kushirikisha Wanaume na Vijana wa Kiume katika utekelezaji wa Afua za Kutokomeza Vitendo vya Ukatili wa Kijinsia; na kujumuisha Afua za Kupinga Ukatili wa Mtandaoni.

60- Mheshimiwa Spika, ni hatua njema na kubwa kuwa, Mwongozo wa Maandalizi ya Mpango na Bajeti ya Mwaka 2025/26 uliotolewa na Wizara ya Fedha umesisitiza Wizara, Idara, Taasisi za Serikali, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa kujumuisha Afua za MTAKUWWA katika Mipango na Bajeti.

D. UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU YA TAASISI ZILIZO CHINI YA WIZARA (Aya ya 151-162).

61- Mheshimiwa Spika, kama nilivyoeleza hapo awali, Wizara inaendelea kusimamia utekelezaji wa majukumu ya Taasisi zilizo chini yake ambazo ni Taasisi ya Maendeleo ya Jamii Tengeru na Taasisi ya Ustawi wa Jamii.

E. UTEKELEZAJI WA MIRADI YA MAENDELEO.

62- Mheshimiwa Spika, katika kuboresha mazingira ya utendaji kwa watumishi, Wizara inaendelea na ujenzi wa jengo la Utawala katika Taasisi ya Maendeleo ya Jamii Tengeru. Jengo hilo litagharimu **Shilingi Bilioni 5.7**, ambapo katika mwaka wa fedha 2024/2025 Serikali imetoa fedha za ndani za maendeleo **shilingi Bilioni 1.2** na kufanya jumla ya **Shilingi Bilioni 2.7** zilizopokelewa. Hadi Aprili 2025, ujenzi umefikia asilimia 70 (maelezo yako aya ya 152);

63- Mheshimwa Spika, Wizara inaratibu utekelezaji wa Programu ya Kizazi Chenye Usawa, ambapo Serikali imetoa **Shilingi Bilioni 1**, zilizowezesha kuwajengea uwezo Maafisa Viungo wa Wizara za Kisekta, Kuratibu Ziara ya Kamati ya Kitaifa ya Ushauri wa Utekelezaji wa Programu ya Kizazi Chenye Usawa, kujenga uwezo kwa Vikundi vya Wanawake ili kunufaika na Zabuni kupitia Sheria ya Manunuzi ya Umma ya 30% ambayo inataka vikundi vijisajili kwenye Mfumo wa Manunuzi ya Umma na ununuzi wa Pikipiki 100 ambazo zipo katika taratibu za manunuzi.

64- Mheshimiwa Spika, katika kuwezesha na kuendeleza Makundi Maalum wakiwemo wafanyabiashara ndogondogo, Serikali imetoa **Shilingi Bilioni 8** ili kutoa mikopo kwa wafanyabiashara hao kupitia Benki ya NMB ili kuongeza kipato chao na kuwainua kiuchumi. Hadi Aprili 2025, wafanyabiashara ndogondogo 601 (Me 274; Ke 327) wamekopeshwa mikopo yenye thamani ya **Shilingi Bilioni 1,101,650,000** na zoezi hilo linaendelea. Vilevile, maombi 2,092 yanaendelea kuchakatwa yenye thamani ya **Shilingi Bilioni 3,590,477,000**.

65- Mheshimiwa Spika, Wizara imekamilisha maandalizi ya utekelezaji wa Mradi wa Kukuza Usawa wa Kijinsia unaojulikana kwa jina la “PAMOJA PROJECT” ambao, uwezeshaji wake ni kupitia Mkopo wa Dola Millions 100 na Ruzuku ya Dola Millions 4 toka

Benki ya Dunia (*World Bank*). Lengo la mradi ni kukuza fursa za kiuchumi, kuboresha huduma za kifedha kwa wanawake na pia, kuzuia na kupambana na ukatili wa kijinsia. Maelezo zaidi yako aya ya 159.

F. VIPAUMBELE VYA WIZARA NA BAJETI YA MAPATO, MATUMIZI YA KAWAIDA NA MIRADI YA MAENDELEO KWA MWAKA 2025/26 (Aya ya 171-173).

66- *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka 2025/26, Wizara kupitia Idara na Taasisi zilizo chini yake itatekeleza vipaumbele vitano (5) kama vifuatavyo: -

- i) Kukuza ari ya jamii kushiriki katika kupanga na kutekeleza miradi ya maendeleo iliyoibuliwa katika ngazi ya msingi;
- ii) Kuratibu na kuimarisha utoaji wa huduma za ustawi na maendeleo ya jamii ikiwa pamoja na kukuza usawa wa kijinsia, kutokomeza vitendo vya ukatili, uwezesaji wanawake kiuchumi na upatikanaji wa malezi bora katika familia;
- iii) Kutambua, kuratibu maendeleo na ustawi Makundi Maalum wakiwemo watoto, wazee na wafanyabiashara ndogondogo;
- iv) Kuboresha mazingira ya kufundisha na kujifunzia katika Taasisi na Vyuo vya Ustawi na Maendeleo ya Jamii; na

v) Kuimarisha mazingira ya ushiriki na mchango wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali katika Maendeleo ya Taifa.

67- Mheshimiwa Spika, katika kutekeleza vipaumbele vilivyoinishwa, Wizara kwa mwaka 2025/26 imekadiria kutumia kiasi cha **Shilingi 76,057,153,000.00**. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 49,115,697,000.00** ni Fedha za Matumizi ya Kawaida ambapo **Shilingi 22,646,148,000.00** ni Fedha za Mishahara na **Shilingi 26,469,549,000.00** ni Fedha za Matumizi Mengineyo. Aidha, **Shilingi 26,941,456,000.00** ni Fedha za Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo ambapo kati ya fedha hizo **Shilingi 15,415,404,000** ni Fedha za Ndani na **Shilingi 11,526,052,000** ni Fedha za Nje.

68- Mheshimiwa Spika, baadhi ya maeneo yaliyotengewa fedha kwa mwaka 2025/26 yameainishwa kwenye aya ya 162 i-vi: -

G. SHUKRANI.

69- Mheshimiwa Spika, Ninaomba nitumie fursa hii kuzishukuru Serikali za Nchi Rafiki zikiwemo; Japan, Ufalme wa Sweden, Jamhuri ya Watu wa China, Marekani, Ufalme wa Norway, Ufalme wa Uingereza, Falme za Nchi za Kiarabu, Italia, Ujerumani, Ubelgiji, Ufaransa, Canada, Ufalme wa Denmark, Ireland, Jamhuri

ya Uswisi, Bangladesh na nchi nyingine ambazo zimeendelea kuisaidia Wizara kwa njia mbalimbali.

70- Mheshimiwa Spika, ninayashukuru Mashirika na Taasisi za Kimataifa ikiwa ni pamoja UNICEF, UNFPA, UN-Women, WHO, UNDP, UNEP, ILO, IOM, WFP, FAO, UNESCO na UNHCR. Vilevile, ninashukuru Jumuiya ya Afrika Mashariki (EAC), Umoja wa Afrika (AU), Jumuiya ya Nchi za Kusini mwa Afrika (SADC), na Jumuiya za Umoja wa Nchi za Ulaya (EU).

Pia nayashukuru **Mashirika ya Kimataifa** ambayo ni: - Benki ya Dunia, Benki ya Maendeleo ya Afrika (AfDB), Mfuko wa *Abbott Fund*, *Global Fund* na *Hilton Conrad Foundation*. Aidha, ninazishukuru **Taasisi za Kifedha** ambazo ni pamoja na Benki za CRDB, NBC, NMB, Benki ya Biashara Tanzania (TCB), Benki ya Maendeleo ya Kilimo (TADB), Stanbic, Azania, Equity, Benki ya Watu wa Zanzibar (PBZ), Akiba Commercial Bank (ACB), DCB Commercial Bank, Benki ya Mkombozi na Benki ya Biashara Tanzania.

71- Mheshimiwa Spika, nayashukuru **Mashirika Yasiyo ya Kiserikali na Mashirika ya Dini.** *World Vision*, *PACT Tanzania*, *The Aga Khan Foundation*, *Foundation for Civil Society*, *HelpAge Tanzania*, *Compassion International*, *Responsible Organization Tanzania*, *Both Ends Believing (BEB)*, *Safe Society Platform Tanzania*, *Children in Crossfire*, *Care International Tanzania*, *Railway Children Tanzania*,

WiLDAF, ICS, TAWLA, TAYOA, LSF, *SOS Children's Village Tanzania*, BRAC Maendeleo Tanzania, *Plan International - Tanzania*, Kivulini, FSDT, WFT, TANLAP, *Save the Children*, *Equality for Growth (EfG)*, Landesa, CAMFED, C-SEMA; REPPSI, *Amani Girls*, Girls Effect, Pelum Tanzania, LHRC, Haki Elimu, TWCC, TECDEN, EGPAF, FAGDI, HJFMRI, TGNP, CRS na MEWATA.

72- Mheshimiwa Spika, Shukrani kwa Sekta Binafsi ikiwemo, Mgodhi wa Geita (GGM), Barrick, State oil, Bakhresa Group of Company, Total Energies, ASM technology, Asas Group of Company, Camal Steel Group, Afroil Investment Ltd, Oryx Gas, Great lakes, Fleight, Bulyankuru Gold Mine Ltd, Bowmans Tanzania Ltd na Highland Estate.

Shukrani zangu ziwafikie: - Baraza la Taifa la Ushauri la Wazee, Chama cha Madereva na Wamiliki wa Pikipiki Tanzania (CHAMWAPITA), Machifu na Viongozi wa Kimila Tanzania, Umoja wa Wanawake Tanzania (UWT), Chama Cha Wanawake Wajane Tanzania (CCWWT), Jukwaa la ULINGO, Jumuiya ya Wazazi CCM, Baraza la Watoto la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, TAWIA, Shirikisho la Umoja wa Machinga Tanzania (SHIUMA) na Umoja wa Mama na Baba Lishe Tanzania.

Pia, naomba nizishukuru Klabu za Mpira wa Miguu Tanzania hususan Yanga, Simba, AZAM na vikundi/kampeni za Kijamii kama (SMAUJATA), TFF,

LeMaChu, SAWATA, Malezi Bora Network pamoja na Vyombo vyote vya Habari.

73- Mheshimiwa Spika, Mafanikio ya Wizara yametokana na ushirikiano wa Wadau pamoja na Kamati tulizounda na kuzipa majukumu ya kutekeleza. Nichukue fursa kuwashukuru sana Wenyeviti na Wajumbe wa Kamati hizo.

74- Mheshimiwa Spika, naomba kuchukua nafasi hii kumpongeza kijana Samson Mgelwa, muandishi wa kujitegemea kupitia Blog ya Muungwana kwa makala yake ya ‘Kwanini Wananchi Wengi Hawatoi Ushahidi kwenye Kesi za Ukatili’ iliyoshinda tuzo za ‘Mama Samia Kalamu Award’;

75- Mheshimiwa Spika, nitoe shukrani zangu pia kwa Viongozi na Taasisi za Dini zikiwemo CPCT, TEC, BAKWATA, CCT na SDA.

76- Mheshimiwa Spika, Naomba kipekee niishukuru Menejimenti na Wataalam wote wa Wizara wakiongozwa na **Dkt. John A. K. Jingu**, Katibu Mkuu na wasaidizi wake **Wakili Amon A. Mpanju**, Naibu Katibu Mkuu Maendeleo ya Jamii na Makundi Maalum na **Bi. Felister Peter Mdemu**, Naibu Katibu Mkuu Maendeleo ya Jinsia na Wanawake kwa mchango na ushirikiano wao katika kuwezesha utekelezaji wa majukumu yangu. Kipekee namshukuru sana Katibu wangu Bi. Chantal Mishako kwa ushirikiano wote alionipa kipindi chote.

77- Mheshimiwa Spika, ninaomba kuwashukuru Bodi ya Uratibu wa Mashirika Yasiyo ya Kiserikali, Baraza la Taifa la Mashirika Yasiyo ya Kiserikali (NaCoNGO), Bodi na Menejimenti za Taasisi ya Ustawi wa Jamii na Taasisi ya Maendeleo ya Jamii Tengeru, Vyama vya Kitaaluma CODEPATA) na TASWO. Pia, nawashukuru Wakuu wa Vyuo nane (8) vya Maendeleo ya Jamii kwa ushirikiano wao mzuri.

78- Mheshimiwa Spika, kupitia OR– TAMISEMI nawashukuru sana Wakuu wa Mikoa yote na Wataalam wote chini ya Ofisi zao na Wadau wote wa Sekta mbalimbali wanao hudumia katika maeneo yao pamoja na Wananchi mmoja mmoja na **mitandao** ya habari za kijamii.

79- Mheshimiwa Spika, nichukue fursa hii pia kuishukuru sana familia yangu, hususan **Mume wangu Mpendwa Wakili Msomi Methusela Gwajima** na watoto wetu wote pamoja na wote ambao wamekuwa sehemu ya familia yetu, kwa uvumilivu wao wa kipekee kwa kunitia moyo katika kutekeleza majukumu yangu ya Kitaifa.

H. MAOMBI YA FEDHA KWA KAZI ZILIZOPANGWA KUTEKELEZWA KATIKA MWAKA 2025/26 (Aya ya 185-188).

(i) Makadirio ya Makusanyo ya Maduhuli kwa Mwaka 2025/26

80- Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2025/26, Wizara imekadiria kukusanya kiasi cha **Shilingi 7,040,129,000.00** kutoka katika vyanzo mbalimbali kama ilivyoanishwa kwenye aya ya 185.

(ii) Matumizi ya Kawaida

81- Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2025/26, Wizara inakadiria kutumia kiasi cha **Shilingi 49,115,697,000.00** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 26,469,549,000.00** ni kwa ajili ya Matumizi Mengineyo na **Shilingi 22,646,148,000.00** ni kwa ajili ya Mishahara ya Watumishi.

(iii) Miradi ya Maendeleo

82- Mheshimiwa Spika, kwa upande wa shughuli za maendeleo, Wizara inakadiria kutumia **Shilingi 26,941,456,000.00** kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 15,415,404,000.00** ni Fedha za Ndani na **Shilingi 11,526,052,000.00** ni Fedha za Nje.

83- Mheshimiwa Spika, kwa mwaka 2025/26, Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wanawake na Makundi Maalum (Fungu 53) inaomba Jumla ya **Shilingi 76,057,153,000.00** ili kutekeleza majukumu yake.

84- Mheshimiwa Spika, Hotuba hii inapatikana pia katika tovuti ya Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wanawake na Makundi Maalum www.jamii.go.tz

85- Mheshimiwa Spika, Ninaomba Kutoa Hoja.

Waziri wa Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wanawake na Makundi Maalum Mhe. Dkt. Dorothy Gwajima (Mb) akitoa salamu za Wizara wakati wa Kilele cha Maadhimisho ya Siku ya Kimataifa ya Wanawake, Machi 8, 2025 Jijini Arusha.

Naibu Waziri wa Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wanawake na Makundi Maalum Mhe. Mwanaidi Ali Khamis (Mb), akitoa salamu za Wizara wakati wa Kongamano la Maadhimisho ya Siku ya Kimataifa ya Wanawake Kanda ya Kaskazini, lililofanyika Machi 6, 2025 Jijini Arusha.

Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Mhe. Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb), akipokea Tuzo kwa niaba ya Mhe. Dkt. Samia Suluhu Hassan Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ya kutambua mchango wake katika Uwezeshaji Wanawake Kiuchumi .Tuzo hiyo ilitolewa na Kamati ya Maandalizi ya Kongamano la Wanawake Kanda ya Kusini lililofanyika Machi 6, 2025, Mkoani Lindi.